

KRYTERIA OCENY KWALIFIKACJI KADRY NAUKOWEJ I ARTYSTYCZNEJ

W s t ę p

Przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki zmieniły kompetencje Centralnej Komisji. Przepisy tej ustawy (Dz.U. Nr 65, poz. 595) dotyczą m.in. kwalfikacji wymaganych od kandydatów do tytułu naukowego profesora określonej dziedziny nauki lub tytułu profesora określonej dziedziny sztuki oraz kandydatów do jednego z dwóch stopni naukowych albo stopni w zakresie sztuki *. Ustawa ta określa też sposób przeprowadzania przewodów w pierwszym (profesorskich) i drugim (habilitacyjnych) wypadku.

Wyliczając kwalifikacje kandydatów do tytułu profesora lub stopnia doktora habilitowanego ustawa ta używa sformułowań, jak np: „osiągnięcia naukowe lub artystyczne znacznie przekraczające wymagania stawiane w przewodzie habilitacyjnym”, „oryginalne osiągnięcia konstrukcyjne, projektowe lub artystyczne”, „poważne osiągnięcia dydaktyczne”, „wybitne osiągnięcia naukowe”, „wybitne dzieło artystyczne”. Sformułowania te mogą wywołać rozbieżności interpretacyjne. Tymczasem chodzi o to, by zarówno recenzenci i członkowie komisji rad wydziału lub rad naukowych, jak recenzenci i członkowie Centralnej Komisji stosowali w swych opiniach jednolite, wyraźne i obiektywne kryteria oceny.

* „tytułu naukowego profesora” oraz tytułu profesora w zakresie sztuki, nie należy mylić ze stanowiskiem profesora (zwyčajnego lub nadzwyczajnego). Dziedziny nauki lub sztuki nie należy mylić z dyscypliną naukową lub artystyczną; dziedzina składa się z dyscyplin, a w niektórych wypadkach dziedzina może być tożsama z dyscypliną.

Przybliżyć do tego celu może m.in.:

1) wzięcie pod uwagę w możliwie szerokim zakresie takich faktów, jak:
publikowanie prac

kandydata przez znane wydawnictwa i czasopisma o zasięgu międzynarodowym, krajowe i zagraniczne, oraz inne obiektywne dane świadczące o jego pozycji naukowej lub artystycznej w kraju i zagranicą (nagrody i wyróżnienia naukowe lub artystyczne, udział w międzynarodowych stowarzyszeniach, komisjach itd.);

2) analizowanie i ocenianie nie tylko kwalifikacji kandydata, ale w całości sposobu

przeprowadzenia postępowania profesorskiego bądź przewodu habilitacyjnego;

3) zwrócenie uwagi na aspekty jakościowe, nie tylko zaś ilościowe (np. nie tylko na to, ile jest publikacji, dokonań artystycznych, czy ilu wypromowanych doktorów, ale i na wartość tych osiągnięć).

W poniższych uwagach starano się uwzględnić wymienione tu – oczywiste zresztą – sprawy, mając nadzieję, że ułatwi to pracę recenzentom oraz zespołom przeprowadzającym postępowanie kwalifikacyjne, zarówno w placówkach naukowych

lub artystycznych, jak w Centralnej Komisji.

TYTUŁ PROFESORA

A. Postanowienia ustawowe

Ustawa z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

(Dz.U. nr 65 poz.595) stanowi :

- „art. 26.1. *Tytuł profesora może być nadany osobie, która uzyskała stopień doktora habilitowanego ma osiągnięcia naukowe lub artystyczne znacznie przekraczające wymagania stawiane w przewodzie habilitacyjnym oraz posiada poważne osiągnięcia dydaktyczne, w tym w kształceniu kadry naukowej lub artystycznej, z zastrzeżeniem ust.2.*
2. *Centralna Komisja może w szczególnych przypadkach, na wniosek rady właściwej jednostki organizacyjnej posiadającej uprawnienia do nadawania stopnia doktora habilitowanego, dopuścić do wszczęcia postępowania o nadanie tytułu profesora osobie, która posiada stopień doktora i posiada wybitne osiągnięcia naukowe lub artystyczne.*
3. *Za dorobek naukowy uważa się również wybitne zrealizowane osiągnięcia projektowe, konstrukcyjne lub technologiczne, a za dorobek artystyczny – wybitne dzieła artystyczne.*

B. Omówienie postanowień ustawowych

Pierwszorzędne znaczenie dla oceny kwalifikacji kandydata mają osiągnięcia w pracy naukowej lub artystycznej. Nie mogą ich zastąpić osiągnięcia o innym charakterze, mianowicie dydaktyczne, popularyzatorskie lub organizacyjne.

Kandydat do tytułu profesora posiadający stopień doktora habilitowanego, (II stopień kwalifikacji w zakresie sztuki) powinien przedstawić oryginalne, twórcze i opublikowane prace naukowe lub dzieła artystyczne, których wartość dla nauki lub sztuki znacznie przekracza wymagania habilitacyjne. Prace o charakterze konstrukcyjnym, technologicznym i projektowym, powinny charakteryzować się nowatorskim i naukowym podejściem do problemu, a twórczość artystyczna powinna być ceniona i znana zarówno w krajowych kręgach artystycznych jak i w skali międzynarodowej i posiadać istotne znaczenie dla rozwoju kultury.

Ważne znaczenie dla awansu mają te publikacje kandydata, które ukazały się w wydawnictwach o zasięgu międzynarodowym, a szczególnie opracowania monograficzne (książkowe). Prace kandydata powinny być znane i cenione w kręgach specjalistów, czego dowodem jest powoływanie się autorów innych prac (w tym autorów zagranicznych) na jego publikacje. Zaleca się korzystanie z międzynarodowego systemu informacji naukowej np. science citation index.

Potwierdzeniem osiągnięcia znaczącej pozycji w środowisku naukowym lub artystycznym jest też członkostwo w komitetach redakcyjnych ogólnokrajowych i zagranicznych czasopism oraz zapraszanie do wygłoszenia wykładów na kongresach, wykłady jako „visiting professor” w uczelniach zagranicznych, wyróżnienia naukowe i artystyczne m.in. zagraniczne lub międzynarodowe, kierowanie zespołami artystycznymi, udział w komisjach renomowanych, międzynarodowych konkursów artystycznych itp.

Osiągnięcia w pracy dydaktycznej są, zgodnie z ustawą, jednym z warunków awansu, przy czym mogą one być zróżnicowane pod względem formy. Powinny one świadczyć o kwalifikacjach kandydata do nauczania na poziomie wymaganym od profesora –

tzn. o umiejętności prowadzenia zajęć z magistrantami i doktorantami oraz kształcenia młodszych pracowników, a także przygotowania ich i wdrażania do pracy naukowej lub artystycznej i do zajęć dydaktycznych.

Potwierdzeniem takich osiągnięć jest m.in.:

- pełnienie funkcji promotora w zakończonych przewodach doktorskich (I stopnia

w dziedzinach sztuki) i odpowiedni poziom prac prowadzonych pod kierunkiem kandydata

- to osiągnięcie uważane jest za najważniejsze,

- pełnienie funkcji recenzenta w przewodach doktorskich i habilitacyjnych (przewodach

kwalifikacyjnych w zakresie sztuki),

- udział w kształceniu wysoko kwalifikowanych kadr zawodowych,

- autorstwo wyróżniających się podręczników i skryptów akademickich, szkolnych i zawodowych.

Dodatkowym uzasadnieniem wniosku o nadanie tytułu profesora są takie osiągnięcia w zakresie organizowania działalności naukowej lub artystycznej, jak:

- kierowanie zespołowymi pracami naukowymi lub programami badawczymi,

- kierowanie zespołami artystycznymi,

- pełnienie funkcji redaktora serii książek naukowych lub redaktora czasopism naukowych,

- organizowanie kongresów, sympozjów i wymiany zagranicznej,

- działalność w zakresie informacji naukowej (funkcja redaktora biuletynów, przeglądów),

- popularyzowanie nauki lub sztuki (organizowanie cykli wykładów publicznych,

wyłaszanie

prelekcji, autorstwo publikacji),

- przekłady dzieł naukowych lub artystycznych.

Kandydat do tytułu profesora, mający jedynie stopień naukowy doktora, (kwalifikacji I stopnia), może uzyskać tytuł profesora tylko w drodze wyjątku, mianowicie jeżeli rezygnacja z wymagania z habilitacji jest uzasadniona szczególnymi okolicznościami. Za szczególne okoliczności można uznać np. fakt, że kandydat przez wiele lat pracował w kraju, w którym nie ma habilitacji, uzyskał tam wysoką pozycję naukową lub artystyczną, potwierdzoną stanowiskiem uniwersyteckim lub członkostwem tamtejszej akademii, a zarazem jego zaawansowany wiek nie pozwala odeń obecnie oczekiwać uzyskania habilitacji. Albo fakt, iż kandydat spełniający wszystkie ww. wymagania podstawowe, przedstawił oryginalne

opublikowane prace naukowe, lub dzieła artystyczne, które w istotny sposób wpłynęły na stan wiedzy w uprawianej przez niego dyscyplinie i zapewniły mu międzynarodowy i krajowy autorytet jako wybitnemu znawcy przedmiotu. Natomiast należy podkreślić, że we wszystkich innych przypadkach normalną drogą do tytułu profesora jest uprzednie uzyskanie habilitacji.

STOPIEŃ NAUKOWY DOKTORA HABILITOWANEGO

A. Postanowienia ustawowe

Przepisy ustawy stanowią:

art. 16. *Do przewodu habilitacyjnego może być dopuszczona osoba, która posiada*

stopień naukowy doktora i uzyskała znaczny dorobek naukowy lub artystyczny,

a ponadto przedstawiła rozprawę habilitacyjną.

art. 17.1. *Rozprawa habilitacyjna powinna stanowić znaczny wkład autora w rozwój*

określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej.

2. *Rozprawę habilitacyjną może stanowić powstałe po uzyskaniu stopnia*

doktora dzieło, opublikowane w całości lub zasadniczej części, albo

jednotematyczny cykl publikacji.

3. *Rozprawę habilitacyjną może stanowić zrealizowane oryginalne osiągnięcie*

projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne, jeżeli spełnia

wymagania określone w ust. 1.

4. *Rozprawę habilitacyjną może stanowić część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie*

wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się

o nadanie stopnia doktora habilitowanego, odpowiadającym wymaganiom

określonym w ust. 1.

5. *Obowiązek publikacji nie dotyczy rozprawy habilitacyjnej, której przedmiot jest*

objęty tajemnicą państwową.

B. Omówienie postanowień ustawowych

Stopień doktora habilitowanego świadczy o posiadaniu kwalifikacji do samodzielnej pracy naukowo-badawczej lub artystycznej.

Z przepisów ustawy wynika, że o uzyskanie tego stopnia mogą ubiegać się osoby wykazujące dużą aktywność naukową lub artystyczną potwierdzoną pracami opublikowanymi, bądź wdrożonymi do praktyki (jeśli forma tych prac nie pozwala na ich publikację).

Należy przez to rozumieć, że są to prace oryginalne, odpowiadające kierunkowi zainteresowań naukowych lub artystycznych kandydata. Nie określa się wymaganej liczby prac, aczkolwiek rozmiary dorobku, obok jego poziomu merytorycznego, powinny wskazywać, iż niezależnie od rozprawy habilitacyjnej jest to „znaczny dorobek” świadczący, że kandydat uzyskał już w swym środowisku autorytet specjalisty w zakresie reprezentowanej dyscypliny naukowej lub artystycznej.

Rozprawie habilitacyjnej powinno się stawiać duże wymagania. Ma ona bowiem być dowodem „znacznego wkładu” kandydata w rozwój dyscypliny naukowej lub artystycznej. Rozprawa musi więc zawierać sformułowanie, analizę i w określonych dyscyplinach rozwiązanie nowego problemu naukowego lub artystycznego, ważnego dla rozwoju dyscypliny nauki lub sztuki, bądź rozwiązanie problemu znanego już, lecz dotychczas nie rozstrzygniętego. W zakresie sztuki rozprawie habilitacyjnej obok samodzielnego dzieła artystycznego, noszącego cechy oryginalności i nowatorstwa artystycznego, powinna towarzyszyć pisemna wnikliwa analiza, wykazująca ogólną

wiedzę w danej dziedzinie sztuki. Dzieło artystyczne będące podstawą habilitacji powinno funkcjonować w obiegu społecznym (koncerty, wystawy, spektakle).

Powielanie tematyki własnej rozprawy doktorskiej, przedstawianie jej nowych wersji, stanowiących w istocie formę autoplagiatu, nie spełnia podstawowego warunku ustawy, którym jest wniesienie w rozprawie habilitacyjnej znacznego wkładu w rozwój dyscypliny.

Opracowanie problemu naukowego powinno być dokonane metodami badawczymi, zapewniającymi wysoką jakość i wiarygodność uzyskanych wyników. Rozprawa habilitacyjna powinna ponadto charakteryzować się wysokim poziomem pod względem formy opracowania; winna być napisana jasno oraz opatrzona aparatem naukowym zawierającym przypisy jak również wykaz opracowań i źródeł, na których oparł się autor.

Monotematyczny zbiór publikacji mogący także się stać podstawą habilitacji, powinien spełniać wyżej wymienione wymagania stawiane pojedynczej rozprawie habilitacyjnej, bez potrzeby przedstawiania dodatkowych materiałów (niepublikowanych wstępów, uzupełnień, autoreferatów itp.). Dodatkowe, niepublikowane materiały, dołączone ewentualnie do rozprawy, nie mogą stanowić podstawy oceny.

Jeżeli rozprawa habilitacyjna jest częścią pracy zespołowej (lub cyklu prac zespołowych), bezwzględnie konieczne jest ponadto wykazanie, że owa część, przedłożona jako rozprawa habilitacyjna, to indywidualny wkład osoby ubiegającej się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego. W tym celu każdy ze współautorów pracy zespołowej powinien złożyć pisemne oświadczenie, co stanowi jego własny (nie zaś habilitanta czy innego współautora) wkład merytoryczny w przygotowanie, przeprowadzenie i opracowanie badań i przedstawienie pracy w formie publikacji (można zrezygnować z oświadczeń tych współautorów, których udział ma charakter pomocniczy, techniczny i nie będzie wykorzystany do ich własnego awansu naukowego).

Gdy jako rozprawę habilitacyjną przedstawiono pracę projektową, konstrukcyjną lub technologiczną, podstawą oceny powinna być dokumentacja pracy oraz jej syntetyczny opis, podlegający obowiązkowi publikacji i wskazujący, co w pracy stanowi znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. W tym przypadku konieczne jest też przedstawienie dowodów wdrożenia pracy do praktyki i uzyskanych na skutek tego wyników.

Obowiązek publikacji rozprawy habilitacyjnej ma na celu nie tylko udostępnienie specjalistom jej wyników, lecz także stworzenie warunków do szerszej, krytycznej oceny tego

opracowania. Dlatego wymaga się opublikowania rozprawy jeszcze przed wszczęciem przewodu habilitacyjnego.

Postępowanie o nadanie tytułu lub stopnia doktora habilitowanego

A. Postanowienia ustawowe

Ustawa stanowi:

art.18.1. *Przewód habilitacyjny przeprowadza i stopień doktora habilitowanego nadaje:*

1) w szkole wyższej - rada wydziału lub rada naukowa innej jej jednostki

organizacyjnej;

2) w innej placówce naukowej - rada naukowa,

2. *Czynności przewodu habilitacyjnego kończą się uchwałami rady jednostki*

organizacyjnej w przedmiocie:

1) wszczęcia przewodu habilitacyjnego,

2) wyznaczenia recenzentów,

3) dopuszczenia do kolokwium habilitacyjnego,

4) przyjęcia kolokwium habilitacyjnego,

5) nadania stopnia doktora habilitowanego.

art.19.1. *Uchwała o nadaniu stopnia doktora habilitowanego staje się prawomocna*

z chwilą jej zatwierdzenia przez Centralną Komisję, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 5.

Uchwała jest przedstawiana Centralnej Komisji wraz z aktami przewodu habilitacyjnego w terminie jednego miesiąca od dnia podjęcia uchwały.

O zatwierdzeniu uchwały Centralna Komisja rozstrzyga w terminie sześciu miesięcy

od dnia otrzymania uchwały.

2. *W przypadku niezatwierdzenia uchwały o nadaniu stopnia doktora habilitowanego,*

rada jednostki organizacyjnej lub osoba ubiegająca się o nadanie tego stopnia może, w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia jej rozstrzygnięcia, wystąpić do Centralnej Komisji z wnioskiem o ponowne rozstrzygnięcie sprawy.

3. *Centralna Komisja rozpatruje wniosek w terminie sześciu miesięcy od dnia jego*

doręczenia.

4. *W postępowaniu, o którym mowa w ust. 3, mogą brać udział recenzenci powołani*

w przewodzie habilitacyjnym.

art. 20.1. *Uchwały, o których mowa w art. 14 ust. 2 i art. 18 ust. 2, są podejmowane*

w głosowaniu tajnym i zapadają bezwzględną większością oddanych głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania.

2. *Do głosowania, o którym mowa w ust. 1, w przewodach o nadanie stopnia*

naukowego doktora i doktora habilitowanego są uprawnieni członkowie rady właściwej jednostki organizacyjnej posiadający tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego, a w przewodach o nadanie stopnia doktora i

doktora habilitowanego sztuki – członkowie rady właściwej jednostki organizacyjnej posiadający tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego sztuki.

3. *Uprawnienie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje ponadto osobom wymienionym*

w art. 10 oraz recenzentom, a w czynnościach przewodu doktorskiego – a także promotorowi rozprawy doktorskiej.

4. *W przewodach doktorskich prowadzonych w ramach współpracy*

międzynarodowej lub w przypadku przygotowywania interdyscyplinarnej rozprawy doktorskiej rada jednostki organizacyjnej może powołać drugiego promotora.

5. *W przewodach doktorskich powołuje się co najmniej dwóch, a w przewodach*

habilitacyjnych co najmniej trzech recenzentów, w tym nie więcej niż jednego

zatrudnionego w tej samej szkole wyższej lub w innej placówce naukowej, której pracownikiem jest osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora lub doktora habilitowanego, albo będącego członkiem rady jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód.

6. *Promotorem w przewodzie doktorskim oraz recenzentem rozprawy doktorskiej lub*

habilitacyjnej w dziedzinie nauki może być osoba posiadająca tytuł naukowy

profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie danej lub pokrewnej dyscypliny naukowej, zaś w dziedzinie sztuki – osoba posiadająca tytuł profesora sztuki lub stopień doktora habilitowanego sztuki w zakresie danej lub pokrewnej dyscypliny artystycznej.

7. Promotorem w przewodzie doktorskim oraz jednym z recenzentów rozprawy

doktorskiej lub habilitacyjnej może być również osoba będąca pracownikiem zagranicznej szkoły wyższej lub instytucji naukowej, nieposiadającej polskiego stopnia doktora habilitowanego lub tytułu profesora, jeżeli rada jednostki organizacyjnej przeprowadzająca przewód uzna, że osoba ta jest wybitnym znawcą problematyki, której dotyczy rozprawa doktorska lub habilitacyjna.

Art. 27.1. Postępowanie o nadanie tytułu profesora przeprowadzają rady jednostek

organizacyjnych posiadających uprawnienie do nadawania stopnia doktora

habilitowanego w zakresie danej dziedziny nauki lub sztuki. Art. 10 stosuje się

odpowiednio.

2. Rada jednostki organizacyjnej, o której mowa w ust. 1, może wszcząć

postępowanie o nadanie tytułu profesora z własnej inicjatywy, za zgodą

zainteresowanego albo na wniosek:

1) rady jednostki organizacyjnej nie spełniającej wymagań, o których mowa

w ust. 1, zatrudniającej osobę ubiegającą się o nadanie tytułu, za jej zgodą;

2) zainteresowanego, poparty opiniami trzech osób posiadających tytuł profesora

danej dziedziny nauki lub sztuki.

3. Czynności postępowania w sprawach o nadanie tytułu profesora kończą się

uchwałami rady w przedmiocie:

1) wszczęcia postępowania o nadanie tytułu profesora;

2) wyznaczenia recenzentów;

3) poparcia wniosku o nadanie tytułu profesora.

4. W postępowaniu o nadanie tytułu profesora powołuje się co najmniej trzech

recenzentów, w tym nie więcej niż jednego zatrudnionego w tej samej

osobie wyższej lub w innej placówce naukowej, której pracownikiem jest

osoba ubiegająca się o nadanie tytułu profesora, albo będącego członkiem rady

organizacyjnej przeprowadzającej postępowanie. Recenzentem może być

osoba posiadająca tytuł profesora w zakresie danej lub pokrewnej dziedziny nauki

lub sztuki.

5. W postępowaniu o nadanie tytułu stosuje się odpowiednio przepisy art. 20 ust. 1- 3 oraz art. 21.

art.28.1. Rada właściwej jednostki organizacyjnej po podjęciu uchwały popierającej wniosek

o nadanie tytułu profesora przesyła go wraz z aktami postępowania, w terminie jednego miesiąca od podjęcia uchwały, do Centralnej Komisji.

2. Centralna Komisja przeprowadza postępowanie w przedmiocie przedstawienia

kandydata do tytułu profesora. Do tego postępowania stosuje się odpowiednie

przepisy art.19.

3. Centralna Komisja podejmuje uchwałę o przedstawieniu albo nieprzedstawieniu

kandydata do tytułu profesora.

4. Centralna Komisja, w terminie jednego miesiąca od podjęcia uchwały

o przedstawieniu kandydata do tytułu, składa Prezydentowi Rzeczypospolitej

Polskiej wniosek o nadanie tytułu profesora.

B. Omówienie postanowień ustawowych

Należy zwrócić uwagę na to, czy rada wydziału lub rada naukowa, która wszczyna postępowanie w sprawie nadania kandydatowi tytułu profesora, jest do tego kompetentna. Za formalnie kompetentną uznaje się radę jednostki uprawnionej do nadawania stopnia doktora habilitowanego w zakresie danej dziedziny nauki lub sztuki. Należy też zwrócić uwagę na to, czy wszystkie trzy osoby rekomendujące kandydata reprezentują nie tylko dziedzinę, która stanowi zakres tytułu, ale odpowiednią dyscyplinę

naukową lub artystyczną. Działalność interdyscyplinarna kandydata może być oceniana przez recenzenta reprezentującego odpowiednią specjalność w pokrewnej dziedzinie .

Wyznaczeni przez tę radę recenzenci winni w miarę możliwości reprezentować dyscyplinę i specjalność kandydata; pożądane jest podanie dyscypliny naukowej lub artystycznej i specjalności każdego z recenzentów.

Należy zwrócić uwagę na to, czy recenzje w należyty sposób uwzględniają dorobek uzyskany przez kandydata oraz czy wnikliwie analizują jego osiągnięcia, wreszcie – czy końcowy wniosek każdej z recenzji jest zgodny z ocenami zawartymi w jej treści i nie pozostaje w sprzeczności z uwagami krytycznymi jakie zostały w niej zawarte. M.in. należy też zwrócić uwagę na to, z jakiej dziedziny ma być nadany tytuł profesora oraz czy jest to decyzja, która znajduje potwierdzenie w dorobku naukowym lub artystycznym kandydata i w jego działalności dydaktycznej. Jeżeli recenzje są z sobą niezgodne, należy wydobyć dzielące je różnice, dotyczy to nie tylko wniosków końcowych, ale i poprzedzających je ocen i sprawy określenia dziedziny tytułu.

Trzeba przypomnieć, że recenzentami rady jednostki w postępowaniu dotyczącym przedstawienia kandydata do tytułu profesora mogą być tylko osoby z tytułem profesora odpowiedniej lub pokrewnej dziedziny nauki lub sztuki. Powoływanie na recenzentów osób zajmujących stanowisko profesora nadzwyczajnego, a nie mających tytułu profesora jest niedopuszczalne. Ta sama uwaga dotyczy składu zespołu (komisji) przygotowującej dla rady jednostki wnioski w przedmiocie wszczęcia postępowania i następnie poparcia kandydata do tytułu.

Obowiązkiem rady jednostki prowadzącej postępowanie jest zaproszenie recenzentów na posiedzenie rady, na którym rozpatrywana jest sprawa poparcia kandydata do tytułu profesora.

Recenzenci powołani w danym postępowaniu rady, dotyczącym nadania tytułu profesora, mają w tym postępowaniu takie same uprawnienia jak członkowie rady jednostki, nawet jeśli w skład tej rady nie wchodzi. Nie należy jednak przez to rozumieć, że

skorzystanie przez recenzentów z zaproszenia i wzięcie udziału w posiedzeniu jest formalnym warunkiem rozpatrzenia sprawy.

Wkład intelektualny kandydata, znajdujący się w pracach zespołowych, stanowiących podstawę wniosku awansowego, powinien być jasno określony i odpowiednio udokumentowany już na etapie postępowania rady jednostki.

Podstawą oceny Centralnej Komisji jest dorobek w tym samym stanie, w którym był on oceniany w radzie jednostki. Wspieranie wystąpienia do Centralnej Komisji publikacjami wydanymi już po zakończeniu postępowania rady jednostki, zwłaszcza w sytuacji braku akceptacji kandydata ze strony Centralnej Komisji, świadczy, że wniosek awansowy rady jednostki był przedwczesny. Nowy dorobek może być wykorzystany w nowym wniosku rady, nie zaś w postępowaniu odwoławczym.

Uwagi poczynione powyżej na temat analizy i oceny postępowania o nadanie tytułu profesora pozostają aktualne w odniesieniu do przewodu habilitacyjnego.

Dotyczą one:

- a) formalnych uprawnień rady;
- b) jej kompetencji merytorycznych;
- c) kompetencji komisji przygotowującej dla rady wnioski w sprawie habilitacji;
- d) kompetencji recenzentów; (pożądane jest podanie dyscypliny i specjalności oraz nazwy
miejsca pracy (zakład) każdego z nich;
- e) zgodności wniosku każdej recenzji z poprzedzającą go jej treścią;
- f) zakresu habilitacji (dziedzina, dyscyplina, specjalność);

Ujmując sumarycznie, powyższe uwagi sprowadzają się do postulatu skrupulatnego uwzględniania jakościowej strony przewodu, a nie jedynie jego aspektów formalnych i ilościowych, które jednak – podobnie jak wyniki głosowań – trzeba uwzględnić.

Z definicji ustawy wynika, iż rozprawa habilitacyjna jest dziełem opublikowanym, zatem praca naukowa przed jej opublikowaniem nie może być uznana za rozprawę habilitacyjną. W konsekwencji więc sprzeczne z prawem jest wszczęcie przewodu

habilitacyjnego w sytuacji, gdy praca która ma być rozprawą habilitacyjną nie została jeszcze opublikowana. Dotyczy to również rozprawy habilitacyjnej przedstawionej w formie monotematycznego cyklu publikacji – w takim wypadku rozprawa jest opublikowana i przewód można wszcząć, gdy opublikowane są wszystkie części ww. cyklu.

Zgodnie z art. 4 pkt. 5 ustawy rozprawę habilitacyjną w przewodzie na stopień doktora habilitowanego określonej dziedziny sztuki może stanowić praca habilitacyjna. Praca habilitacyjna będąca dziełem artystycznym podlega również obowiązkowi publikacji z tym, że obowiązek ten można spełnić przez publiczną prezentację dzieła w

formie właściwej dla danej dziedziny sztuki.

W chwili wszczęcia przewodu habilitacyjnego rozprawa habilitacyjna powinna być dziełem ukończonym i opublikowanym. Jej zmienianie i poprawianie w toku przewodu

habilitacyjnego jest więc niedopuszczalne. Niedopuszczalne jest to zwłaszcza wówczas, gdy następuje w wyniku uwag recenzentów, bowiem takie postępowanie sprzeczne jest z istotą habilitacji, jako świadectwa pełnej samodzielności naukowej lub artystycznej.

Coraz częściej praktykowane jest wykorzystanie w rozprawie habilitacyjnej części prac zespołowych, wykonanych z udziałem habilitanta.

Należy tu przypomnieć, że zgodnie z postanowieniem ustawy część pracy zespołowej może być rozprawą habilitacyjną, jeśli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem habilitanta do wspólnych opracowań. Z tego względu wkład habilitanta do wspólnych prac wykorzystanych do przygotowania rozprawy habilitacyjnej musi zostać starannie udokumentowany, wyraźnie oddzielony od wkładów pozostałych współautorów.

Celowi temu służą m.in. oświadczenia współautorów ww. prac zespołowych. Należy wymagać, by jasno określili oni swój wkład charakteryzując zakres swego udziału (nie zaś habilitanta) dotyczący autorstwa koncepcji pracy, sformułowania problemu naukowego lub artystycznego, wyboru metodyki badań, ich przeprowadzenia, wniosków z pracy.

Oświadczenie ogólnikowe, zwłaszcza ograniczające się do ilościowej charakterystyki udziału (np. w procentach), są dla omawianych celów bezwartościowe.

Nie dają one bowiem podstaw do oceny co stanowi udział habilitanta i czy w świetle wymagań habilitacyjnych ta część wspólnych opracowań może być rozprawą habilitacyjną.

Takie wyodrębnienie wkładu habilitanta powinno zostać dokonane już w chwili wszczęcia przewodu, nie później zaś niż w chwili wysłania rozprawy habilitacyjnej do oceny recenzentów powołanych w przewodzie habilitacyjnym.

Istnieje potrzeba zwrócenia uwagi rad jednostek na zapewnienie właściwego przebiegu kolokwium habilitacyjnego. Obserwujemy często, że kolokwium to ma charakter obrony rozprawy habilitacyjnej, podczas gdy powinno być dyskusją, z udziałem habilitanta, nad szerszymi problemami dyscypliny, w której nadany ma być stopień.

Dyskusja ta ma

wykazać, że habilitant ma odpowiednią wiedzę w całej dyscyplinie, w której się habilituje, nie tylko w zakresie problematyki jego rozprawy habilitacyjnej.

Z dostępnych nam informacji wynika, że w niektórych jednostkach habitujących praktykuje się powierzanie samemu habilitantowi przygotowania tekstów protokołów z jego kolokwium habilitacyjnego i przyjęcia jego wykładu habilitacyjnego. Jest to praktyka niedopuszczalna. Z oczywistych powodów nie można uznać, że w ten sposób przygotowane protokoły zawierają obiektywny obraz przebiegu tych czynności przewodu, pytań, odpowiedzi i wystąpień habilitanta oraz ich oceny ze strony członków rady jednostki. Ponadto, że przed włączeniem protokołów z kolokwium habilitacyjnego i wykładu habilitacyjnego (a także protokołów z innych

czynności przewodu) do akt przewodu przekazywanych Centralnej Komisji rada jednostki powinna przyjąć te protokoły, bądź przynajmniej powierzyć komisji przewodu skontrolowanie treści tych protokołów (gdy przerwa między posiedzeniami rady jest długa).

Trzeba też zwrócić uwagę na to, czy tekst wykładu habilitacyjnego nie był już poprzednio opublikowany oraz czy wykład ma zalety dydaktyczne, między innymi zaś na to, czy został on wygłoszony z pamięci, czy odczytany.

Dla zapewnienia jakościowych walorów przewodów habilitacyjnych oraz postępowań w sprawie nadania tytułu profesora pożądane jest, aby w posiedzeniach rady jednostki organizacyjnej poświęconych tym zagadnieniom czynnie uczestniczyli, w miarę możliwości, wszyscy członkowie rady reprezentujący dyscyplinę i specjalność przewodu lub postępowania, jako osoby najbardziej kompetentne w rozpatrywanej sprawie, a także – jeśli w przewodzie lub postępowaniu przewidziane są czynności recenzentów, komisji doktorskiej lub habilitacyjnej bądź osób rekomendujących – w miarę możliwości wszyscy członkowie tych zespołów.